

Шевчук І.Б.,

к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики

Львівська державна фінансова академія

Орлова О.М.,

к.е.н., завідувач відділення дистанційного та заочного навчання

Прикарпатський інститут ім. М. Грушевського

Міжрегіональної академії управління персоналом

ПРОГНОСТИЧНА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Дедалі частіше науковцями та аналітиками дискутується питання щодо настання в Україні кризи кредитування. Адже, обсяг надання банківських кредитів у 2009 р. був у середньому майже на половину нижчим у реальному вимірі за відповідний показник 2008 р. Особливо значним було скорочення кредитування у секторах домогосподарств та малого і середнього бізнесу [3]. Зважаючи на те, що кредитування відіграє надзвичайно велику роль у розвитку економіки і суспільства, вкрай актуальним є питання дослідження і прогнозування тенденцій банківського кредитування для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо зниження ступеня ризиків і подолання небезпеки кризових явищ у фінансово-кредитній сфері країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням кредитної діяльності банків присвячені праці таких зарубіжних та вітчизняних дослідників, як В. Лагутіна, О. Стойка, В. Вітлінського, А. Ковальова, С. Кабушкіна, А. Камінського, М. Бухтіна та ін. Дослідженню ролі банківського кредитування у розвитку економіки України багато уваги приділено у наукових працях О. Барановського, В. Бобиль, О. Вовчак, О. Котенко, С. Лобозинської, С. Хоружого, Г. Фетисова та ін. Проблеми розвитку банківського кредитування

перебували у полі зору Е. Долана, О. Заруби, С. Ілляшенка, О. Кириченка, І. Лютого, Ю. Масленченкова, М. Пуховкіної, П. Роуза, К. Садвокасова. Аналіз банківської діяльності, зокрема процесу кредитування, проводили С. Башлай, Н. Лобода [1], М. Бех [2], Н. Чиж, Д. Смолич [8], Н. Камашева [5] та ін.

Проте, незважаючи на вагомі напрацювання, залишаються проблеми, що потребують ґрунтовного дослідження. Зокрема, сфера банківської діяльності характеризується високою динамічністю процесів, підвищеною чутливістю до змін соціально-економічної ситуації в Україні та за її межами, а тому її постійний моніторинг та аналіз є вкрай необхідним.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити стан банківського кредитування у сучасних умовах функціонування кредитно-банківської системи України та оцінити перспективи його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні банки здійснюють свою діяльність у складних умовах економічної та фінансової кризи, що суттєво позначилось на можливості кредитування економіки та населення.

З даних табл. 1. видно, що до настання світової фінансово-економічної кризи в Україні обсяг наданих кредитів високими темпами зростав щороку, лише у 2009 р. він був меншим, ніж у попередньому році на 47%. У 2011 р. процес кредитування банками істотно активізувався після "кризового затишшя" у 2009-2010 рр. Загалом за досліджуваний період обсяг наданих кредитів населенню збільшився більше як у 3 рази, а його динаміка не була постійною: прискорення змінювалось уповільненням і навпаки.

Таблиця 1

Показники динаміки загального обсягу наданих кредитних ресурсів

Рік	Загальний обсяг наданих кредитних ресурсів, млн.грн.	Абсолютні прирости, млн.грн.		Темпи зростання, %		Темпи приросту, %		Абсолютне прискорення, млн.грн.
		Базисні	Ланцюгові	Базисні	Ланцюгові	Базові	Ланцюгові	
2005	322279,2	-	-	-	-	-	-	-
2006	514187,3	191908,1	191908,1	159,55	159,55	59,55	59,55	191908,1
2007	530989,8	208710,6	16802,5	164,76	103,27	64,76	3,27	-175105,6

2008	1141859,5	819580,3	610869,7	354,31	215,04	254,31	115,04	594067,2
2009	596378,7	274099,5	-545480,8	185,05	52,23	85,05	-47,77	-1156350,5
2010	616247,0	293967,8	19868,3	191,22	103,33	91,22	3,33	565349,1
2011	1013698,6	691419,4	397451,6	314,54	164,50	214,54	64,50	377583,3

Розраховано за: [7].

Сучасний стан банківського кредитування є доволі нестабільним. Спрогнозуємо його тенденцію за допомогою методу Гольта [9, с. 44-47]:

1. експоненціально згладжений ряд або оцінка поточного рівня

$$L_t = \alpha Y_t + (1 - \alpha)(L_{t-1} - T_{t-1}) \quad (1)$$

2. оцінка тренду

$$T_t = \beta(L_t - L_{t-1}) + (1 - \beta)T_{t-1} \quad (2)$$

3. прогноз на p періодів вперед

$$\hat{Y}_{t+p} = L_t + pT_t \quad (3)$$

де L_t - нова згладжена величина; α - постійна згладжування для даних ($0 < \alpha < 1$); Y_t - нове спостереження або реальне значення ряду в період t ; β - постійна згладжування для оцінки тренда ($0 < \beta < 1$); T_t - власне оцінка тренду; p - кількість періодів вперед, на який робиться прогноз; \hat{Y}_{t+p} - прогноз на p періодів вперед.

При цьому α і β вибираються у такий спосіб, що мінімізувати помилки прогнозування. Тобто їхня комбінація має давати мінімальне значення середньоквадратичного відхилення.

Застосування даного методу із $\alpha = 0,5$ і $\beta = 0,4$ дозволяє зробити висновок про те, що різке падіння обсягу наданих кредитних ресурсів у період світової фінансово-економічної кризи вже стабілізувалося. А тому можна припускати, що в найближчій перспективі слід очікувати позитивні зміни у динаміці банківського кредитування в Україні (рис.1).

З даних рис. 1 видно, що рівень загального обсягу наданих кредитних ресурсів на кінець 2009 року суттєво знизився і досяг рівня 2006 року. В Україні виникла кредитна криза, причинами якої стало [3, С. 9 - 12]:

- скорочення власного капіталу через зростання обсягу проблемних (прострочених) кредитів;
- брак зовнішнього рефінансування;
- брак рефінансування у вигляді депозитів;
- вимивання фінансування через випуск державних облігацій.

Але попри це, обсяг кредитування з 2010 р. почав стабільно зростати (рис. 1). І така ж тенденція згідно методу Гольта з параметрами $\alpha = 0,5$ і $\beta = 0,4$ спостерігатиметься протягом 2012-2013 рр.

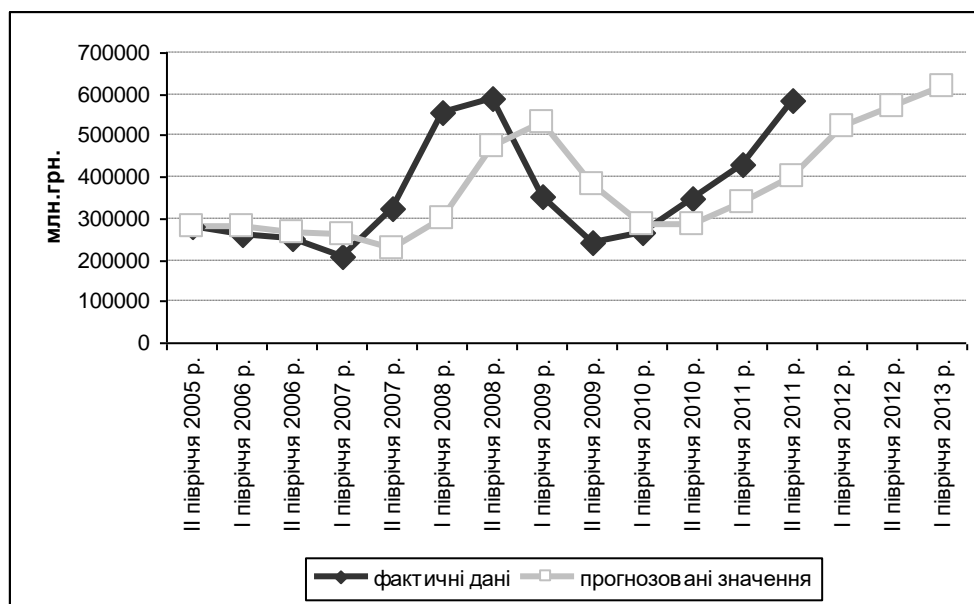

Рис.1. Загальний обсяг наданих кредитних ресурсів

Побудовано та розраховано за: [7].

Зазначимо, що не слід очікувати стрімкого зростання банківського кредитування в Україні. Адже цьому, як вважають Я.А. Жаліло, Д.С. Покришка та Я.В. Белінська, перешкоджатиме ряд чинників. А саме [4]:

- відносно високий рівень ризиків банків: валютного і кредитного – через значну доларизацію активів банківської системи; операційних і регуляторних – через політичну нестабільність та мінливе нормативно-правове середовище; ліквідності – через переважання короткострокових пасивів у структурі ресурсної бази і збереження ризиків її відтоку, обмежених можливостей рефінансування зовнішніх запозичень;

- збереження великої частки неробочих активів через відкладені кредитні ризики за реструктуризації банками проблемної заборгованості;
- збереження низького рівня довіри внутрішніх і зовнішніх інвесторів та кредиторів до банківської системи, що обмежить можливості залучати додаткові фінансові ресурси на внутрішньому та зовнішньому ринках капіталу;
- низький рівень фінансування іноземними групами своїх дочірніх українських банків через високі кредитні і девальваційні ризики, а також через проблеми з ліквідністю самих материнських груп.

Доволі складною є ситуація із кредитуванням населення (табл. 2). З 2005 р. по 2011 р. обсяг кредитів, наданих домашнім господарствам, збільшився на 2451173 млн.грн. Найстрімкіше його зростання спостерігалось у 2006 р. (збільшення у 19 разів), яке у 2010 р. змінилося падінням і надалі продовжує тенденцію до зниження.

Таблиця 2

Показники динаміки обсягу кредитів, наданих домашнім господарствам

Рік	Обсяг кредитів, наданих домашнім господарствам, млн.грн.	Абсолютні прирости, млн.грн.		Темпи зростання, %		Темпи приросту, %		Абсолютне прискорення, млн.грн.
		Базисні	Ланцюгові	Базисні	Ланцюгові	Базові	Ланцюгові	
2005	35659	-	-	-	-	-	-	-
2006	673149	637490	637490	1887,74	1887,74	1787,74	1787,74	637490
2007	1413856	1378197	740707	3964,93	210,04	3864,93	110,04	103217
2008	2512619	2476960	1098763	7046,24	177,71	6946,24	77,71	358056
2009	3083250	3047591	570631	8646,48	122,71	8546,48	22,71	-528132
2010	2669775	2634116	-413475	7486,96	86,59	7386,96	-13,41	-984106
2011	2486832	2451173	-182943	6973,93	93,15	6873,93	-6,85	230532

Розраховано за: [7].

Здійснений прогноз методом Гольта засвідчує про стабілізацію в Україні ситуації із кредитуванням населення (рис. 2).

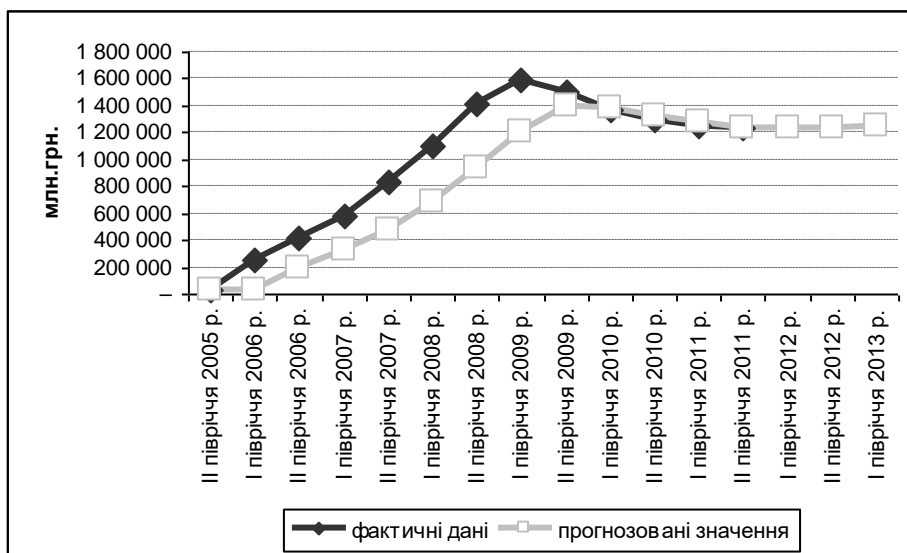

Рис.2. Обсяг кредитів, наданих домашнім господарствам

Побудовано та розраховано за: [7].

Результати отриманого прогнозу підтверджуються тим, що в останній рік та в поточному році обсяг нових кредитів, наданих домашнім господарствам, зростає і за своїм рівнем наблизився до показників першої половини 2009 р. (рис. 3). Враховуючи те, що в основному це споживчі кредити, а не кредити на нерухомість, то стрімкого розвитку банківського кредитування населення в найближчій перспективі не варто очікувати.

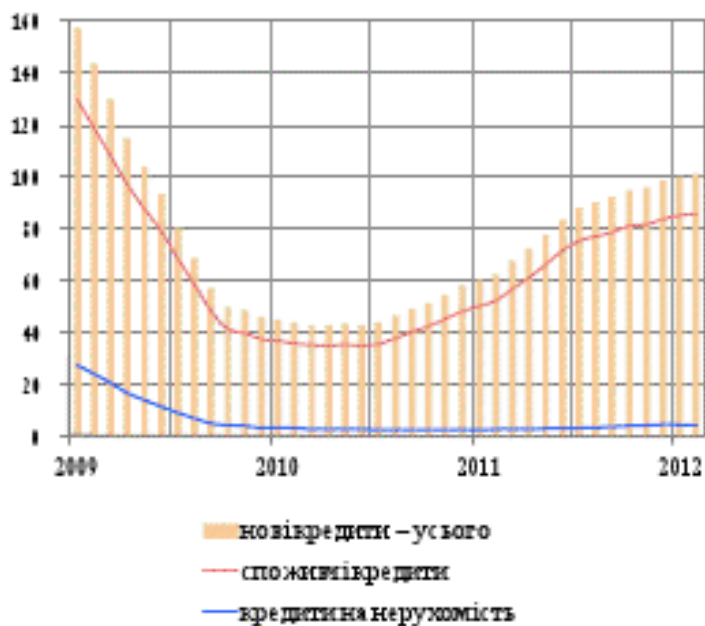

Рис.3. Нові кредити, надані домашнім господарствам, млрд. грн.

Джерело: [6].

Досліджуючи ситуацію із кредитуванням населення в Україні, доцільно звернути увагу на те, що існує суттєва нерівномірність між регіонами за цим показником. У місті Києві та Київській області населенню видано кредитів на суму, яка за своєю величиною рівна кредитам виданим у 20-ти регіонах України (рис.4).

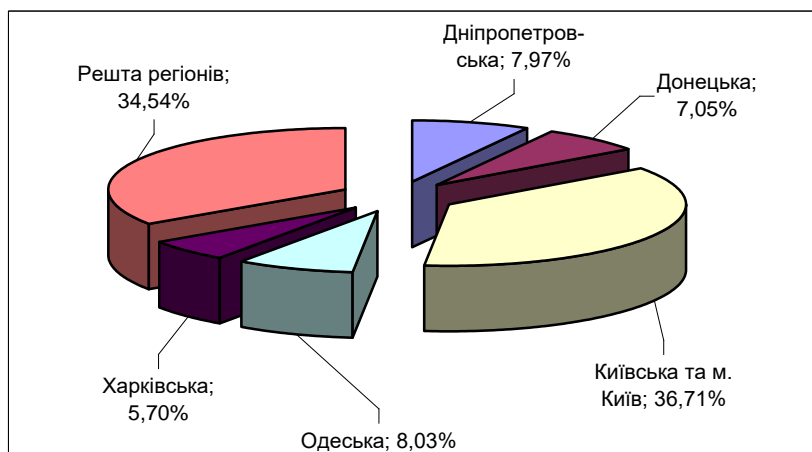

Рис. 4. Розподіл обсягу кредитів, наданих домашнім господарствам, за регіонами (на кінець квітня 2012 р.)

Побудовано та розраховано за: [7].

Висновок з проведеного дослідження. Незважаючи на те, що на сьогоднішній день існує низка проблем (страх "життя в борг"; високі відсоткові ставки; недостатня державна підтримка ринку кредитування; відсутність чіткої законодавчої регламентації кредитних відносин; недосконалість системи оцінки кредитоспроможності позичальників тощо), які стримують розвиток кредитних відносин в Україні, проте процес банківського кредитування поступово набирає обертів і виходить на рівень показників докризового періоду.

Бібліографічний список

1. Башлай С.В. Теоретичні аспекти та особливості банківського кредитування фізичних осіб в Україні: [Електронний ресурс]. / С.В. Башлай, Н.О. Лобода. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/12345678/1067/1/Kredit_fiz_osib_ukr.pdf

2. Бех М.С. Банківське кредитування в умовах світової фінансової кризи: [Електронний ресурс]. / М.С. Бех. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_3/223.pdf
3. Джуччі Р. Криза кредитування в Україні: факти, причини та шляхи відновлення: [Електронний ресурс]. / Р. Джуччі, Р. Кірхнер, В. Кравчук. – Режим доступу: www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2010/PP_03_2010_ukr.pdf
4. Жаліло Я.А. Економіка України на шляху від депресії до зростання: джерела, важелі, інструменти / Я.А. Жаліло, Д.С. Покришка, Я.В. Белінська. – К. : НІС, 2010. – 96с
5. Камашева Н. В. Статистичний аналіз динаміки кредитування реального сектора економіки та регіональний розподіл вартості цих кредитів: [Електронний ресурс]. / Н.В. Камашева. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VUABS/2011_1/30_03_02.pdf
6. Нові кредити, надані домашнім господарствам та нефінансовим корпораціям: Статистичний випуск (Березень 2012 року): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=66239>
7. Статистичний бюлетень Національного банку України (електронне видання): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897
8. Чиж Н.М. Сучасний стан банківського кредитування в Україні: [Електронний ресурс]. / Н.М. Чиж, Д.В. Смолич. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_2/63.pdf
9. Юринець Р.В. Прогнозування соціально-економічних процесів: Навчальний посібник. / Р.В. Юринець – Львів, 2006. – 80 с.

Анотація. У статті здійснено аналіз динаміки та спрогнозовано методом Гольта величину загального обсягу наданих банками кредитів, зокрема й тих, що були надані домашнім господарствам.

Ключові слова: метод Гольта, кредит, домашнє господарство, банківське кредитування, показники динаміки.

Аннотация. В статье осуществлен анализ динамики и спрогнозирован методом Гольта общий объем банковских кредитов, в частности тех, которые были предоставлены домашним хозяйствам.

Ключевые слова: метод Гольта, кредит, домашнее хозяйство, банковское кредитование, показатели динамики.

Annotation. In the article analysis of the dynamics and predicted by Holta value of total loans granted by banks, including those that were provided to households.

Key words: method Holta, credit household, bank lending, rates dynamics.